

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף ל

למדנו אתמול: מעשה בבית שיש בו שני חלקים 'בית חיצון' ו'בית פנימי'. ובא בעל הבית הפנימי ואמר למתגורר ב'בית החיצון' - 'מה אתה עושה בבית הזה?' אמר לו חברו 'ממך קניתי אותו וגרתי בו שלוש שנים של חזקה'. אמר לו האיש 'אני גרתי בחלק הפנימי של אותו מבנה ובכל יום נכנסתי ויצאתי דרך הבית שלך, ואתה גרת בו ברשותי. ולכן לא מחיתי בך, כי השתמשתי איתך באותו בית שגרת בו בכל יום'.

באו לרב נחמן לדין תורה. אמר רב נחמן למחזיק - עליך להביא עדים שגרת בבית החיצון לכרך שלוש שנים בלי האיש שבא איתך לדין תורה. (וכמוכן שלאיש המערער היו עדים שגם הבית החיצון היה שייך לו בעבר).

אמר רבא לרב נחמן - האם כך הדין? והרי הדין הוא שהמוציא מחברו עליו להביא ראיה. וכאן המחזיק גר בבית שלוש שנים ויש לו עדים שגר בבית, ומכיון שהמערער טוען שהוא השתמש בבית יחד עם המחזיק, על המערער מוטל להביא עדים שהוא אכן נכנס ויצא דרך הבית החיצון, כי הוא בא להוציא מהמחזיק. ואילו המחזיק בבית אינו צריך להביא עדים שהוא גר בבית החיצון לבדו, כי כרגע הוא כבר מוחזק בבית.

ורמי זרבא אדרבא ורמי זרב נחמן אדרב נחמן: הגמרא מקשה על רבא ורב נחמן מסיפור אחר שבו הם פסקו הפוך משיטתם לכאורה.

דהוא דא"ל לחבריה: מעשה באדם שאמר לחברו 'את כל הקרקעות שקניתי מאדם ששמו 'בר סיסין' אני מוכר לך'. היתה קרקע אחת השייכת למוכר שקראו לה 'דבי בר סיסין', ולא היה ידוע האם קוראים לה כך בגלל שהוא קנה גם אותה מבר סיסין, ואם כן גם היא נכללת במכירה של הקרקעות. או שכך שמה של הקרקע מעולם והוא ירש אותה מאבותיו, ואם כן היא לא נכללת במכירה. וכך אכן טען המוכר שהוא לא קנה אותה מבר סיסין אלא ירש אותה מאבותיו.

הלכו לרב נחמן לדין תורה, ורב נחמן פסק שהקרקע שייכת לקונה, כי על המוכר מוטל להוכיח שהקרקע הזו אינה הקרקע שהיתה שיכת לבר סיסין. אמר רבא לרב נחמן האם כך הדין? והרי המוציא מחבירו עליו הראייה.

מסיפור זה קשיא דרבא אדרבא וקשיא דרב נחמן אדרב נחמן. כי במקרה הקודם רב נחמן העמיד את הבית החיצון ביד המוכר, ואמר שהמתגורר בבית וטוען שהוא הקונה עליו להביא ראייה (שהוא גר בבית לבדו). ואילו כאן רב נחמן מעמיד את הקרקע ביד הקונה, ועל המוכר מוטל להביא את הראייה.

וכן רבא במקרה הקודם אמר שעל המוכר להביא ראייה, ואילו כאן הוא אומר שעל הקונה להביא ראייה.

תירוץ: **דרבא אדרבא לא קשיא וכו':** 'שם' כלומר במקרה של 'בר סיסין' המוכר מוחזק בקרקע הזו, ולכן סובר רבא שעל הקונה מוטל להביא ראייה, כי הוא המוציא מחבירו. ואילו 'כאן' במקרה של הבית החיצון, הקונה מוחזק בבית כי הוא מתגורר בו כרגע, ולכן סובר רבא שהמוכר (בעל הבית הפנימי) צריך להביא את הראייה.

דרב נחמן אדרב נחמן נמי לא קשיא וכו': במקרה של בר סיסין, מכיון שכולם קוראים לקרקע הזו 'בר סיסין' אם כן בפשטות היא חלק מהקרקעות שהוא קנה מבר סיסין, והמוכר הוא זה שבא לטעון שהיא קרקע אחרת שירש אותה מאבותיו, ולכן עליו להביא ראייה לדבריו.

אבל כאן בבית החיצון, הרי אם לקונה המתגורר בבית החיצון לא היתה חזקה אלא רק שטר, והמוכר המתגורר בבית הפנימי היה טוען שהשטר מזויף, הרי היה מוטל על הקונה לקיים את השטר (= להביא עדות על חתימות העדים שאינם מזויפות). ואם כן כשיש לו חזקה שהיא במקום השטר, והמוכר מערער על החזקה, על הקונה מוטל להביא ראייה שהחזקה שלו אכן חזקה גמורה (דהיינו שהוא גר לבדו בבית החיצון והמוכר לא נכנס ויצא דרך הבית שלו).

*

הוא דאמר ליה לחכריה מאי בעית בהאי ביתא: מעשה באדם שאמר לחבירו 'מה אתה עושה בבית הזה? הרי כולם יודעים שהוא היה שלי!'. אמר לו חבירו 'ממך קניתי אותו וכבר גרתי בו שלוש שנות חזקה'. אמר לו חבירו (הבעלים הראשונים של הבית) 'בשנים הללו הייתי בעסקים בארץ מרחקים במקום שאין השירות

מצויות, ולא ידעתי כלל שאתה מתגורר בבית שלי, ולכן לא מחיתי בך, ואם כן החזקה שלך אינה מועילה'. אמר לו המתגורר בבית 'הרי יש לי עדים שבכל שנה היית מגיע לכאן למשך שלושים יום, ואם כן היה לך למחות בי אז'. אמר לו הבעלים הראשונים 'בימים ששהייתי כאן התגוררתי בדירה אחרת שיש לי בעיר, והייתי טרוד למכור את סחורתי ולקנות סחורה אחרת, ולכן לא שמתי לב שאתה מתגורר בבית השני שלי'.

אמר רבא: פסק רבא שאכן אדם עשוי להיות טרוד שלושים יום בעסקיו, וממילא החזקה אינה חזקה.

*

ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא: מעשה באדם שאמר לחבירו שהחזיק בקרקע שלו 'מה אתה עושה בקרקע הזו והרי היא שלי'? אמר לו חבירו המחזיק בקרקע 'קניתי אותה מפלוני והוא אמר לי שהוא קנה אותה ממך'. ומדובר שהמחזיק בקרקע לא טען שיש לו חזקה שלוש שנים, אלא הוא הוציא שטר מכירה שקנה את השדה מהפלוני ההוא.

אמר ליה: אמר הבעלים הראשונים למחזיק - אתה מודה שהקרקע הזו היתה שלי, ואתה גם מודה שלא קנית אותה ממני. אם כן לך מכאן וצא מהקרקע שלי, כי לי יש חזקה בקרקע ולך אין. ולגבי הכסף ששילמת על הקרקע, אינך 'הבעל דברים שלי' כלומר אתה לא עומד מולי, אלא עליך ללכת למי שמכר לך את הקרקע ולגבות ממנו את מעותיך ששילמת לו.

אמר רבא דינא קאמר ליה: אכן הוא טוען כדון והקרקע חוזרת למערער.

[הרשב"ם מציין שגם אם היה למחזיק בקרקע חזקה של שלוש שנים, הוא לא היה נחשב מוחזק בקרקע. בגלל שזו חזקה שאין עמה טענה, שהרי הוא לא יודע האם המוכר שמכר לו את הקרקע קנה אותה מהבעלים הראשונים או לא].

*

ההוא דאמר ליה לחבריה: אדם אחד אמר לחבירו - מה אתה עושה בשדה שלי? ענה לו חבירו - קניתי אותה מפלוני וכבר אכלתי בה את שנות החזקה. [ומדובר שאין לו עדים שפלוני שמכרה לו החזיק בה אפילו יום אחד]. אמר לו המערער - פלוני שמכרה לך גזל את השדה ממני. ענה לו חבירו - והרי יש לי עדים שבאתי והתייעצתי איתך

לפני שקניתי אותה, ואמרת לי 'לך תקנה את השדה' (= וא"כ אתה לא יכול לטעון שפלוני גזל אותה ממך). אמר לו המערער - השני (= אתה) נוח לי, הראשון (= הגזלן) קשה הימנו, כלומר עדיף לי לריב איתך ולהוציאה ממך בבית דין מאשר לריב עם הגזלן, ולכן אמרתי לך שתקנה אותה ממנו כדי שאח"כ אבוא ואוציא אותה ממך.

אמר רבא: המערער אומר כדן ויטול את שדהו! ולמרות שהקונה החזיק בה שלוש שנים יפסיד, כיון שזו 'חזקה שאין עימה טענה', לפי שהוא מודה שלא קנה אותה מהבעלים אלא מאיש אחר שלא ידוע לנו שהחזיק בה אפילו יום אחד.

קושיא: כמאן, כאדמון? האם רבא פוסק כאדמון? והרי ההלכה כרבנן החולקים עליו! וכפי שלמדנו במשנה במס' כתובות - ראובן שמערער על השדה ששמעון מכר ללוי, וטוען ששמעון גזלה ממנו, וראובן חתום בעצמו כעד בשטר המכירה (= שבשטר המכירה שכתב שמעון ללוי חתומים שני עדים שאחד מהם הוא ראובן שטוען שהשדה שלו), אדמון אומר שראובן יכול לטעון 'השני (= לוי) נוח לי, הראשון (= שמעון) קשה הימנו', וחכמים אומרים שכיון שהוא חתם על השטר איבד את זכותו. וקשה מדוע רבא פסק כאדמון?

תירוץ: אפילו תימא רבנן: אפשר לומר שרבא פוסק כרבנן, לפי שכל מחלוקתם של אדמון ורבנן זה רק כאשר המערער עשה מעשה לסייע לשמעון לקנות את השדה, וכשהוא חתם עד הרי הוא עשה מעשה לסייע במכירה, ולכן רבנן אומרים שאיבד את זכותו, אבל במקרה שלנו הוא רק דיבר (= שאמר לו 'לך תקנה את השדה'), ויתכן שאדם אמר במקרה דברים שיכולים לפעול כנגדו, ובזה אפילו רבנן מודים שיכול לטעון שאמר לו כך לפי ש'השני נוח לי, הראשון קשה הימנו'.

*

הוא דאמר ליה לחבריה: אדם אחד אמר לחבירו - מה אתה עושה בשדה שלי? ענה לו חבירו - קניתי אותה מפלוני וכבר אכלתי בה את שנות החזקה. אמר לו המערער - פלוני שמכרה לך גזל את השדה ממני. ענה לו חבירו - והרי יש לי עדים שבאתי אליך בלילה שלפני המכירה ואמרת לי שאני אקנה אותה עבורך, ואם היא באמת שלך היה עליך להוציאה ממנו בבית דין בחינם, ולא לבזבז כסף עבור קנית שדה שהיא שלך. אמר לו המערער - אמרתי לעצמי שעדיף לי לקנות בדמים מועטים את השדה שלי מאשר לטרוח ולבוא לבית דין.

אמר רבא עביד איניש דזבן דיניה: באמת יתכן שיש אדם תם שאינו רוצה לריב אפילו על השדה שלו, והוא מעדיף לשלם כדי לקחת את הדבר השייך לו ללא ריב ומחלוקת. [נר"ח פירש, שהוא טוען שהוא מעדיף 'לקנות את המריבות', כלומר אפילו שהיא שייכת לי הרי אני לא יוכל להוציאה מידו ללא קטטות ומריבות, ואני מעדיף 'לקנות' את המריבות בכסף].

*

ההוא דאמר ליה לחבריה: אדם אחד אמר לחבירו - מה אתה עושה בשדה שלי? ענה לו חבירו - קניתי אותה מפלוני וכבר אכלתי בה את שנות החזקה, ולכן לא נזהרתי לשמור את שטר המכירה. אמר לו המערער - והרי יש לי שטר שכתוב בו שקניתי אותה מהמוכר כבר לפני ארבע שנים, ונמצא שהשטר שלי קדם לשטר שלך שנה אחת, וכיון שאתה לא קנית ממני את השדה א"כ זו 'חזקה שאין עימה טענה', שהרי המוכר לא יכל למוכרה לך כיון שהוא מכר אותה לי לפניך. ענה לו חבירו - וכי אתה חושב שמה שאמרתי שאכלתי בה 'שני חזקה' הכוונה לשלוש שנים בלבד? כוונתי היתה להרבה שנים! דהיינו שאכלתי בה הרבה שנים לפני השטר שלך, ויש לי עדים על כך, והסיבה שאמרתי לך רק 'שני חזקה' סתם היא בגלל שלא ידעתי שיש לך שטר של ארבע שנים, ואילו הייתי יודע הייתי אומר לך שאכלתי בה הרבה שנים לפני השטר שלך.

אמר רבא: אכן אנשים עשויים לקרוא להרבה שנות חזקה 'שני חזקה' סתם, ואם לאחר שטען שאכל בה 'שני חזקה' בא לטעון שאכל בה הרבה שנים (= יותר משלוש שנים), אין זה נקרא שהוא 'חוזר וטוען' ומכחיש את הטענה הראשונה (= לקמן נלמד שאין אדם טוען טענות בבית דין ואח"כ חוזר וטוען טענות אחרת להכחיש את הטענות הראשונות, אלא פוסקים ע"פ טענותיו הראשונות), ולכן כשיביא עדים שאכן אכל בה הרבה שנים אנו נאמין לו, כיון שלא חזר וטען אלא הסביר את כוונתו.

וה"מ דאכלה שבע: ואנו נאמין לו רק אם יביא עדים שהחזיק בה שבע שנים, שבמקרה כזה נמצא שקדמו שנות החזקה שלו למכירת השטר של המערער (= שהמערער טוען שיש לו שטר שקנה אותה לפני ארבע שנים, וא"כ הוא צריך להחזיק בה כבר שלוש שנים לפני כן, ס"ה שבע שנים). אבל אם אין לו עדים שהחזיק בה שבע שנים אלא רק שש שנים, המערער צודק, כיון שהמוכר מכרה

למערער לאחר שנתיים שהוא החזיק בשדה, וא"כ אין לך מחאה גדולה מזו! כלומר עצם זה שבתוך השלוש שנים שהוא החזיק בשדה בא המוכר ומכר את השדה למישהו אחר הוא הראה בזה שהוא בכלל לא מכרה לו אלא היא עדיין שלו, וא"כ היה על המחזיק בשדה להיזהר בשטר ולשמור אותו שלא יאבד (כדין כל מחזיק בשדה והבעלים מיחו בו בתוך השלוש שנים), וכיון שאין לו שטר על שבע שנים תחזור השדה למערער.